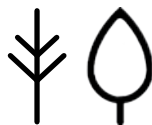

D
h
a
m
m
a

&

E
c
o
l
o
g
y

ธรรมะ ๔๒ นิเวศวิทยา

อบรมคณะชาวต่างประเทศ

พุทธ
ทาส
ภิกขุ

สรรมะกับนิเวศวิทยา

พุทธทาสภิกขุ

การบรรยาย บรรยายแก่ผู้ประชุมเครือข่ายพุทธศาสนิกสัมพันธ์เพื่อสังคม
(INEB)

วันที่แสดง ๑7 มีนาคม ๒๕๓๓

รหัส ๕๒๑๕๓๓๐๓๐๓๗๐๐๐

ผู้ถอดเสียง ศุภารัตน์ สุขประดิษฐ์

ผู้ตรวจทาน อนุชาติ ชัยพอด

ISBN 978-616-7574-75-2

พิมพ์ครั้งแรก กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒ จำนวน ๑๐,๐๐๐ เล่ม

จัดพิมพ์โดย มูลนิธิจดหมายเหตุพุทธทาส อินทปัญโญ

พิมพ์ที่ บริษัท พิมพ์ดี จำกัด

ประสงค์รับหนังสือเพื่อใช้ในงานพิธีหรือเผยแพร่ในวาระต่างๆ ติดต่อที่

มูลนิธิจดหมายเหตุพุทธทาส อินทปัญโญ

สวนวชิรเบญจทัศ (สวนรถไฟ) ถนนนิคมรถไฟสาย ๒

แขวงจตุจักร เขตจตุจักร กรุงเทพฯ ๑๐๙๐๐

โทรศัพท์ : ๐ ๒๙๓๖ ๒๘๐๐ ต่อ ๕๑๐๑

โทรสาร : ๐ ๒๙๓๖ ๒๖๘๕

อีเมล : bookclub@bia.or.th

Facebook : [bookclub.bia](https://www.facebook.com/bookclub.bia)

www.bia.or.th

ธรรมทาน กับ มรดกหนึ่งร้อย

ที่ใครจะรู้ว่า ตอนที่น้องโง่ ลองแบกเล่มหนังสือ ออกดู จะเห็นว่า หนังสือนั้นเล่มหนึ่ง คือ กระดาษที่เขียนพิมพ์ กับความรู้นั้นหรือคุณธรรมที่ดี ที่ร้อยเล่มหนังสือเล่มนั้น. มรดกหนึ่งร้อยเล่มนั้นหมายถึง มรดกของความรู้นั้นด้วย. ตามที่ต่อ มรดกพร้อมกับมรดกกระดาษ และ ~~เรื่อง~~ ^{งาน} ~~เรื่อง~~ ในมรดกหนึ่งร้อยเล่มนี้ อยู่ทุกเล่มทั้ง.

ส่วนมรดกธรรมทาน ย่อมไม่เป็นเช่นนั้น ความรู้ นั้นให้เปล่า ที่เลี้ยว, ส่วน ^{และคือทรัพย์สิน} กระดาษหรือกระดาษที่ใส่ ความรู้นั้น มักต้อง ขอดิน เช่น เลี้ยวกับกระดาษที่ใส่ ให้ใส่แกลงไปถวายพระที่วัด. ขอดิน เพราะคน ต้องใส่ไปถวาย อีกหลายครั้ง. จนกว่าจะถึงถึงที่วัด.

งานธรรมทาน มักถูกแทนเป็นมรดกหนึ่งร้อยไป. ขอจบพิจารณาด้วยดี ทั้งสองอย่าง, จะได้เห็นใจ กันดี, และร่วมรักกันดี.

สารบัญ

ธรรมะกับนิเวศวิทยา	๗
ต้นหาคือตัวทำลายนิเวศวิทยาทั้งหมด	๑๑
นิเวศวิทยาระบบกาย	๑๕
นิเวศวิทยาระบบจิต	๑๘
นิเวศวิทยาระบบวิญญาณ (สติปัญญา)	๒๒
กฎศักดิ์สิทธิ์	๒๔
ความถูกต้องกับนิเวศวิทยา	๒๗
อำนาจกับนิเวศวิทยา	๓๑
ระบบสหกรณ์กับนิเวศวิทยา	๓๙
ทางออกของเรา	๔๔

ท่านสมาชิกผู้สนใจในนิเวศวิทยาทั้งหลาย

อาตมาขอแสดงความยินดีในการที่เราได้มาประชุมหรือพบกันที่นี่ด้วยวัตถุประสงค์เกี่ยวกับเรื่อง ‘นิเวศวิทยา’ โดยเฉพาะเวลานี้ เรามาพุดกันเวลาหัวรุ่งอย่างนี้เป็นเวลาที่เหมาะสมที่สุด คือเป็นเวลาที่น่าชาวยังไม่ลั่นถั่วย จิตใจเหมาะสมที่จะถกกันกับเรื่องอันละเอียด เวลาที่น่าชาลั่นถั่วยก็เถียงกันดังได้ยินเป็นกิโล เดียวนี้เรามีจิตใจที่สงบ น่าชาวยังไม่ลั่นถั่วย เป็นเวลาที่จิตพร้อมที่จะวิพากษ์วิจารณ์เรื่องทีละเอียด ในทางที่จะรับเข้ามา จิตของเรายังเหมือนกระดาษที่ยังไม่ได้เขียนอะไร มันจึงรับได้ดี

พระพุทธองค์ตรัสรู้เวลาอย่างนี้ เข้าใจว่าพระศาสดาองค์อื่นๆ ศาสนาอื่นก็น่าจะมีหลักการอย่างนี้เหมือนกัน คือตรัสรู้ในเวลาทีสงบสงัดทีสุดของธรรมชาติ เมื่อพุดในทาง

ส่งออก มันก็เป็นเวลาที่ดี เป็นเวลาที่ดอกไม้โดยมากมันบาน
แล้วก็ส่งกลิ่นออก ความคิดหรือสติปัญญาจะส่งออกมาได้ดี
ทำงานได้ดี ก็ถือว่าเป็นเวลาที่เหมาะสมแล้วที่จะพูดกันถึงเรื่องนี้

‘พระเจ้าสร้าง แล้วมนุษย์ก็ทำลาย’
มันมีแต่อย่างนี้ตลอดมา พระเจ้าสร้าง
ไว้ดีแล้ว มนุษย์ก็ทำลายเรื่อยมา

ธรรมะกับนิเวศวิทยา

อาตมาจะกล่าวโดยหัวข้อว่า ‘ธรรมะกับนิเวศวิทยา’
ใจความสำคัญที่จะต้องทราบกันก่อนก็คือว่า

ฝ่ายจิต

ธรรมะเป็นนิเวศวิทยาของจิตร้อยเปอร์เซ็นต์ โดย
ธรรมชาติจัดให้และก็ได้เป็นมาโดยธรรมชาติ **จิตที่มี**
‘ธรรมะ’ มันก็มีความหมายของนิเวศวิทยาในทางฝ่ายจิต
ทางฝ่ายวิญญาณ มีความสด มีความสวย มีความสงบ มี
ความสุข เอากันกับ ๔ ส. ก็พอ มีความสด มีความสวย มี
ความสงบ มีความสุข จิตมีลักษณะอย่างนี้โดยธรรมชาติ
‘สด’ ก็หมายความว่าไม่แห้งแล้ง มันไม่แห้งแล้ง

อย่างนี้ตลอดมา พระเจ้าสร้างไว้ดีแล้ว มนุษย์ก็ทำลายเรื่อย
มา หมายความว่าธรรมชาติให้มาดีแล้ว ที่นี้มนุษย์ก็ทำลาย
ทำลาย ทำลาย เสียเรื่อยมา

มูลเหตุของปัญหา

‘กิเลส’ เกิดออกมาแล้วก็มาทำลายแม้วัตถุ แม้ธาตุ
วัตถุ กิเลสตัวเดียวกัน กิเลสตัวเดียวกัน และเรียกชื่อระบุไป
ยังกิเลสที่ชื่อว่า ‘ตัณหา’ ทำลายนิเวศวิทยาภายในของจิต
หมดแล้วก็ออกมาทำลายนิเวศวิทยาทางกายทางวัตถุของ
คนต่อไปอีก กิเลสตัวเดียวกันชื่อว่า ‘ตัณหา’

ตัณหามีเท่าไร
ก็ทำลายนิเวศวิทยาเท่านั้น

ตึกหอนันท์แหละมันทำลายนิเวศวิทยาหมด
ทั้งทางฝ่ายจิตทั้งฝ่ายกาย

ตัณหาคือตัวทำลายนิเวศวิทยาทั้งหมด

เราควรจะรู้จักสิ่งที่เรียกว่าตัณหานั้นให้ดีๆ คือให้
ถูกต้อง **ตัณหา** หมายถึง **ความอยากที่โง่เขลา** ความอยาก
ที่โง่เขลามาจากอวิชชา

ตัณหา - สังข์กับโป

ตามศาลาวัดเขามักจะสอนกันว่า ‘ถ้าอยากแล้วเป็น
ตัณหาหมด’ อย่างนี้ไม่ไหว มันไม่ถูก **เฉพาะที่มันอยากด้วย
ความโง่นั้นจึงจะเรียกว่า ‘ตัณหา’** ถ้าความต้องการด้วย
ความฉลาด ท่านเรียกกันว่า ‘**สังข์กับโป**’ สังข์ปะปะ สังข์ปะปะ
นั้นความประสงค์ความต้องการด้วยอำนาจของสติปัญญา

ตัณหามันอยากอย่างโง่ เรียกว่า *desire, craving*
อะไรก็ตามเกิด แต่ว่าถ้ามันอยากด้วยสติปัญญามันจะต้อง

เรียกอย่างอื่น เช่น *aspiration** อะไรทำนองนี้เป็นต้น ขอ
ให้ระวังคำว่าตัณหาฯ ไว้ให้ดีๆ

นิเวศวิทยา ๓ ระบบ

**ตัณหานั่นแหละมันทำลายนิเวศวิทยาหมดทั้งทาง
ฝ่ายจิตทั้งฝ่ายกาย** จะแยกให้เป็น ๓ อย่าง มากกว่านั้น
ก็ได้ ว่าทาง *physics* ทาง *mental* ทาง *spiritual* ทาง
ฝ่ายกาย ทางฝ่ายจิต ทางฝ่ายวิญญาณ ตัณหาทำลายหมด
แม้แต่เป็นเรื่องทางวัตถุในปัจจุบันนี้ก็ตัณหาของมนุษย์ ความ
อยากอันมาจากความโง่เขลาทำลายหมด **ตัณหามีเท่าไร
ก็ทำลายนิเวศวิทยามากเท่านั้น** แหละ ถ้าตัณหานั้นเป็น
ถึงขนาดอุตสาหกรรมแล้วมันก็ทำลายนิเวศวิทยากันอย่าง
ขนาดอุตสาหกรรมทีเดียว

ระบบกาย

ทางฝ่ายวัตถุหรือทางฝ่ายร่างกายนี้เป็นอันดับแรก เรา
หมายถึงเรื่องทางกายที่เนื่องกันอยู่กับวัตถุ แม้กายมันก็เป็น
วัตถุ มีวัตถุที่เนื่องกับกาย เรียกว่า ‘ระบบกาย’ เราก็มียุติ
นี่เป็นเครื่องทำให้เกิดความยุ่งยากขึ้นมา

* ความทะเยอทะยาน

ระบบจิต

ที่นี้ชั้นที่สอง ระดับที่สอง คือ ‘ระบบจิตล้นๆ’ จิตล้นๆ ไม่เกี่ยวกับสติปัญญา เป็นระบบ *psychic* หรือ *mental* อะไรก็แล้วแต่ เป็นจิตล้นๆ ถ้าอย่ามีตัณหารบวง จิตนี้จะมีความงามตามลักษณะของจิต จิตจะทำหน้าที่ของจิตคือการก่อให้เกิดสิ่งใหม่ คำว่าจิตแปลว่าคิดนึก คือเป็นการก่อสิ่งใหม่นั้นเอง แล้วความหมายพิเศษมีว่าวิจิตร วิจิตรคืองดงาม ถ้าอย่ามีตัณหาสกปรกเข้าไปครอบงำจิต จิตก็ทำหน้าที่อย่างถูกต้องและกึ่งงดงาม นี้เรียกว่าระบบจิตล้นๆ ยังไม่เกี่ยวกับสติปัญญา ก็ถูกตัณหาทำลายเสีย

ระบบวิญญาน (สติปัญญา)

มาถึงระดับที่สาม คือ ‘ระบบสติปัญญา’ ซึ่งไม่ทราบจะเรียกว่าอะไรดี อาตมาเรียกว่าระบบวิญญาน เพื่อตรงกับคำว่า *spirituality* ระบบวิญญาน นี้หมายถึงทิวทัศน์ ความคิด ความเห็น ความเชื่อ อุดมคติอะไรต่างๆ มันรวมอยู่ที่ระบบนี้ ถ้ามันถูกต้องมันก็วิเศษที่สุดแหละระบบสติปัญญานี้ เมื่อสูงสุดไปถึงสัมมาทิวทัศน์ สามารถจะจัดปัญหาทั้งปวงได้โดยสิ้นเชิง เต็มขั้นนี้ตัณหาก็รบกวนและทำลายแม้ระบบสติปัญญาสุดท้าย

อยากมากจนเกินความพอดี เกินความถูกต้องพอดี
มันก็กลายเป็นโทษขึ้นมาทันที มันทำให้
ในบ้านเรือนของเรารก เต็มไปด้วยสิ่งไม่จำเป็น

นิเวศวิทยาาระบบกาย

ค้นหาทำลายระบบแรก ‘ระบบกาย’ ระบบวัตถุนั้น คือมันทำให้อยาก อยากร่างอย่างโง่เขลา แล้วมันก็อยากมาก จนเกินความพอดี เกินความถูกต้องพอดี มันก็กลายเป็น โทษขึ้นมาทันที มันทำให้ในบ้านเรือนของเรารก เต็มไปด้วย สิ่งไม่จำเป็น ข้างล่างก็เต็มไปด้วยสิ่งไม่จำเป็น บนเรือนก็เต็ม ไปด้วยสิ่งไม่จำเป็น แล้วก็เป็นปัญหาเป็นภาระเป็นยุ่งยาก ระบบต่อสู้แย่งชิงแข่งขันกันในทางฝ่ายวัตถุ ความวินาศหรือ ความสงบ ความวินาศก็ทำลายความสงบฝ่ายวัตถุเสียสิ้น นี่ ค้นหาทำลายนิเวศวิทยาฝ่ายกาย

ไปสำรวจดูในบ้านเรือนของท่าน ในบ้านเรือนของ

ท่าน มันมีสิ่งที่ไม่จำเป็นจะต้องมีสักก็อย่าง ที่จำเป็นจะต้องมีแท้ๆ จำเป็นแท้ๆ สักก็อย่าง และบางบ้านเต็มไปด้วยสิ่งที่ไม่จำเป็น

อาตมาฟังวิทยุว่า ฝรั่งเศสซื้อกรงนกเขาชวา ทำอย่างสุดฝีมือลายมือราคาตั้งหมื่น กรงนกนี้เปล่าๆ นี้ราคาตั้งหมื่น ผัวซื้อไปกรงหนึ่ง เมียก็ซื้อไปกรงหนึ่ง แล้วถามว่าเอาไปทำอะไร เขาว่าจะเอาไปทำโป๊ะไฟฟ้า คิดดูสิ นี่มันจะไปเพิ่มสิ่งไม่จำเป็นขึ้นในบ้านในเรือนนั้นมากน้อยเท่าไร มันทำลายความปรกติ ความถูกต้อง ความพอดีกันสักเท่าไร

หนังสือพิมพ์แต่ละฉบับเต็มไปด้วยโฆษณาสินค้าฟรีไปหมด อาตมาเอามาดู เอามาดู ค้นแล้วค้นอีกจนเวียนหัวหาไม่พบสิ่งที่ตัวเองควรจะซื้อสักสิ่ง ไม่มี นี่การโฆษณานั้นทำให้คนต้องซื้อ แล้วก็ผลิตออกมาอย่างอุตสาหกรรม มันจึงมีมาโฆษณากันถึงขนาดนั้น ฉะนั้นอุตสาหกรรม ระบบอุตสาหกรรมมันทำลายความพอดี ความถูกต้องความพอดีของนิเวศวิทยาในบ้านเรือน

คำว่าตัณหานี้มันมีความหมายกว้างได้ถึง ๓ ทิศทาง คือ **อยากจะได้** อยากจะได้เอาวัตถุนั้นมา นี้อย่างหนึ่ง, **อยากจะได้**

เป็น เป็น เป็น เป็นอย่างนั้นเป็นอย่างนี้ นี่ก็อย่างหนึ่ง, แล้ว
ก็ **อยากไม่ให้ เป็น ไม่ให้มี ไม่ให้ได้** นี่อีกอย่างหนึ่ง มันเป็น
๓ อย่าง ดังนั้นมันจึงมีทางรบกวนจิตใจมาก จึงมีทางรบกวน
จิตใจมาก

ในบ้านเรือนของท่าน
มีสิ่งที่ไม่จำเป็นจะต้องมีสักก็อย่าง
ที่จำเป็นจะต้องมีแท้ๆ
จำเป็นแท้ๆ สักก็อย่าง

นิเวศวิทยาระบบจิต

ที่นี้ ‘ตัณหา’ ก็รับกวนระบบจิต ระบบที่สอง เรียกกันว่า ‘นิวรรณ์’ เป็นเครื่องรับกวน รับกวนอย่างยิ่ง แม้จะไม่ถึงตายแต่มันก็รับกวนให้เสียความสงบสุข เหมือนกับแมลงหวี่ตัวเล็กๆ มารับกวนที่ตา ที่หู ที่จมูก เราก็กว้อที่จจะทนได้ ก็บันดาลโทษะ นิวรรณ์ก็รับกวนจิตขนาดนี้ ไม่ถึงตาย แต่ก็เหลือประมาณ ทนไม่ได้ เป็นการรับกวน ระบบจิตล้วนๆ ก็เสียไป

กามารมณฺ์ [โลกะ]

นิวรรณ์พวกหนึ่งพวกแรกก็มาในรูปของกามารมณฺ์ เกี่ยวกับกามารมณฺ์ ความรู้สึกใคร่ไปในทางกามารมณฺ์ เพียงแต่ความรู้สึกก็รับกวนเหลือประมาณ

โกส:

ค้นหาอีกพวกหนึ่งรู้สึกไปในทางตรงกันข้ามคือ
ไม่ชอบ ชัดใจ ไม่ต้องการ เป็นระบบโทสะ

โมหะ:

ทีนี้ก็ระบบโง่ ทำให้มีนินชา ง่วงซึม หดหู่ ห่อเหี่ยว ตรง
กันข้าม ฟุ้งซ่านๆ ไม่สงบบ้าง ในที่สุดก็สงสัยๆ ลังเลในชีวิต
ไปเสียทุกอย่าง ลังเลในชีวิตประจำวัน นี่ก็ทำลายความสงบ
สุขหมดสิ้นไม่มีเหลือในทางฝ่ายจิตล้วนๆ

ตรงกันข้ามกับทางกามารมณ์ คือไม่ชอบ แล้วก็ทาง
หดหู่ลดลงไป แล้วก็ทางฟุ้งซ่านขึ้นมา แล้วก็ทางสงสัยไม่
แน่ใจ นี่นิเวศวิทยาของจิตสูญหายไปหมดเลยไม่มีอะไรเหลือ
สักนิด

ทางบวกคือกามารมณ์ ทางลบคือไม่ชอบใจ นี้ยัง
รบกวนน้อยนะ ทางโมหะทางโง่ของความเป็นบวกและ
ความเป็นลบนั่นรบกวนมาก คือความสงสัยหรือความ
ไม่แน่ใจ *doubt, hesitation* นั้นแหละ มันสงสัยและมันก็
ไม่แน่ใจ จะว่ามีอยู่ตลอดเวลาก็ได้ แต่มันชินชากันไปเสียจน
ไม่รู้สึกรู้สึกรบกวนอยู่ด้วยความไม่แน่ใจ ไม่แน่ใจในความ

ปลอดภัย ไม่แน่ใจในความถูกต้อง ไม่แน่ใจในชีวิต ไม่แน่ใจ
นี้อยู่ด้วยความชินชา นีร์บกวณความปรกติสุขของจิตไปเสีย
หมด นี่ขอให้สังเกตดูให้ดี ๆ ถึงกับว่าทำลาย นิเวศวิทยาของ
จิตถูกพังทลายลงไปด้วยนิรวรณข้อนี้

ความสงสัยที่เต็มสำนึกก็รบกวน แต่ก็ไม่เท่าไร
เราเขี้ยวออกไปได้ง่ายๆ แต่มันมีความสงสัยที่กึ่งสำนึก *semi-*
conscious หรือใต้สำนึก *subconscious* นี้ตลอดเวลา
แต่เราก็ไม่รู้สึกรู้มันก็รบกวน รบกวนอย่างที่ไม่รู้สึก แต่จิตก็
สูญเสียความเป็นปรกติ ฉะนั้นบางเวลาเราจึงไม่รู้ตัว ‘เอ๊ะ
นี่ทำไมมันจึงไม่สบายใจ อะไรรบกวนก็ไม่รู้’ **ความสงสัย**
ที่เป็นกึ่งสำนึกและใต้สำนึกนี้รบกวนเหลือประมาณ
รบกวนอยู่กันบึงของจิต ถ้าหมดความสงสัยโดยสิ้นเชิงนั้น
เป็นพระอรหันต์นะ ขอให้ทราบไว้หมดความสงสัยโดยสิ้น
เชิงนั้นเป็นพระอรหันต์

เราเอาเงินไปฝากไว้ในธนาคารแล้ว แต่เรายังอดสงสัย
ไม่ได้ว่าธนาคารอาจจะล้ม อาจจะมีเหตุอะไร แล้วเรา
จะต้องทำอย่างไร เราจะได้ปลอดภัยอย่างไร นี่คิดดูเถิด มัน
มีความระแวง ความสงสัย ความไม่แน่ใจหลายอย่างหลาย

ร่อยหลายนั่นอย่างที่มีมันซ่อนอยู่ใต้สำนึกหรือครึ่งสำนึก นี่
เรียกว่าทำลายนิเวศวิทยาของจิตลึกถึงสุดท้ายเลย

**ความสงสัยความไม่แน่ใจมันก็นำมาซึ่งความกลัว
ความกลัวมาเมื่อไหร่ มันทำลายความสงบสุขหมดไม่มี
เหลือ** แล้วเรื่องที่จะต้องกลัวนั้นในโลกนี้มากขึ้นทุกทีนะ ใน
โลกนี้ยิ่งเจริญทางวัตถุเท่าไร เหตุให้เกิดความกลัวก็ยิ่งมาก
ขึ้นๆ มันก็กลายเป็นโลกแห่งความกลัวไปเสีย หากความสงบ
สุขไม่ได้ นี่สูญเสีย สูญเสียนิเวศวิทยาทางจิตยิ่งกว่าสิ่งใดๆ
ยิ่งกว่าทางวัตถุที่จะเปรียบเทียบไม่ได้

ทางบวกคือกามารมณ์ ทางลบคือไม่ชอบใจ
นี่ยังรบกวนน้อยนะ ทางโมหะ ทางโง่
ของความเป็นบวกและความเป็นลบนี่รบกวนมาก

นิเวศวิทยาาระบบวิญญูญาณ (สติปัญญา)

ที่นี้ก็มาถึงระบบที่สามหรือระดับที่สาม คือ ‘ทางวิญญูญาณ’ นั้น มันจะต้องมีสิ่งที่เรียกว่าสัมมาทิฏฐิ ความรู้ ความเข้าใจ ความเชื่อ ความคิดเห็นอย่างถูกต้อง เป็นสัมมาทิฏฐิ มันก็ถูกรบกวนสูญเสียไปหมดด้วยกิเลสตัณหา นี่เรียกว่าเมื่อความถูกต้องทางจิตทางวิญญูญาณไม่มีแล้ว ความถูกต้องทางอื่นก็สูญเสียหมดไม่มีเหลือ แต่เราก็ยังไม่สามารถจะแก้ไขปัญหานี้ได้ ต้องขอระบุงลงไปตรงๆ ว่า การศึกษาในโลกของเรามันไม่พอที่จะสร้างสิ่งที่เรียกว่าสัมมาทิฏฐิ เราก็สูญเสียความสงบสุขในระดับที่สามคือ ‘ทางสติปัญญา’ นี้เรื่อยไป สติปัญญาของเราถูกรบกวนถูกทำลายไปถึงขนาดที่เรียกว่าตรงกันข้ามจนไม่เป็นสติปัญญา

สรุปความแล้วก็คือ เราไม่มีความถูกต้องในทางวัตถุ หรือร่างกาย นี่หนึ่ง, เราไม่มีความถูกต้องทางจิต นี่หนึ่ง, เราไม่มีความถูกต้องทางวิญญาณหรือทางสติปัญญา นี่หนึ่ง, ไม่มีความถูกต้องกันอยู่ครบทั้งสามทาง แล้วจะมีอะไรเหลือล่ะ ขอให้คิดดู จะพูดถึงนิเวศวิทยาส่วนไหนกันเล่า ถ้ามันไม่มีความถูกต้องแม้แต่ทางเดียวในสามทางนี้

เมื่อความถูกต้องทางจิตทางวิญญาณไม่มีแล้ว
ความถูกต้องทางอื่นก็สูญเสียหมดไม่มีเหลือ

กฎศักดิ์สิทธิ์

ความรู้และการศึกษาทางวิทยาศาสตร์ได้ทำให้เกิดคำพูดประโยคหนึ่งซึ่งสูงสุด วิเศษสุด ประเสริฐสุด เป็นอมตะที่สุด คือประโยคที่ว่า *the fittest the survival, the fittest the survival* เหมาะ สิ่งที่เหมาะสมเท่านั้นแหละ สิ่งนั้นจะอยู่คือจะรอดชีวิต, ไม่เหมาะ ตาย

ฉะนั้นเราจะต้องสนใจถึงคำว่าเหมาะๆ เหมาะที่สุดในที่นี้คือความถูกต้อง ความถูกต้อง ถูกต้องตามอะไร ถูกต้องตามกฎของอิทัปปัจจยตา กฎของอิทัปปัจจยตา ถูกต้องตามกฎของอิทัปปัจจยตาจะเกิดความเหมาะสมที่สุดที่จะอยู่รอด ฉะนั้นขอให้พิจารณาข้อนี้กันให้มากกว่า *the fittest the survival*

ภาวะ *fittest, the fittest* นั้น นั่นแหละคือ
มัชฌิมาปฏิปทาในพระพุทธศาสนาหรืออริยมรรคมีองค์
แปด อริยมรรคมีองค์แปดนั้นแหละคือ *the fittest the
survival* ดังนั้นพุทธศาสนาจึงเป็นวิทยาศาสตร์หรือเป็น
ยอดวิทยาศาสตร์

the fittest นี้ไม่ใช่ *positive* ไม่ใช่เป็นฝ่ายบวก,
positive นี้ไม่ใช่ *the fittest* มันเป็นฝ่ายบ้ำ เตี้ยวนี้เรา
บ้ำบวกกันทั้งโลก บ้ำ *positive* กันทั้งโลก เราก็ไม่พบ
the fittest นี้ขอให้คิดดู เรายังไปหลง *positive* ไปหลง
negative แล้วเราไม่มีทางจะพบ *the fittest* ซึ่งเป็นมัชฌิมา
ปฏิปทา

โลกของเรากำลังบ้ำบวก จนใช้อุตสาหกรรมเป็นเครื่องมือ ถ้าขึ้นบ้ำบวกอย่างนี้ คือเจริญในทางวัตถุอย่างนี้ ก็นำไปสู่
ความวิनाศ เพราะมันไม่ใช่ *the fittest* มันไม่พอดี มันไม่ถูก
ต้อง มันไม่พอดี ขอให้คิดกันเสียใหม่ อย่าไปหลง *positive*
อย่าไปหลงพึ่งอุตสาหกรรม จึงสร้างเหยื่อของกิเลสทั้งนั้น

ธรรมชาติ ธรรมชาติ เขาจัดมาดีแล้วที่จะเหมาะสม
เหมาะสมอย่างไร แต่เราละทิ้งธรรมชาติ ถูกธรรมชาติ หมิ่น

ต่อธรรมชาติ ไม่เอาตามธรรมชาติ เราก็ดัดแปลงไปตาม
กิเลสตัณหา มันก็ไม่พบความถูกต้อง ไม่พบความเหมาะสม
ที่จะรักษาไว้ได้ซึ่งความปรกติของธรรมชาติ

the fittest the survival,

the fittest the survival

เหมาะ สิ่งที่เหมาะเท่านั้นแหละ สิ่งนั้นจะอยู่
คือจะรอดชีวิต, ไม่เหมาะ ตาย

ความถูกต้องกับนิเวศวิทยา

ขอเวลายกตัวอย่างเรื่องที่จะให้ความเข้าใจเรื่องนี้ได้ดี ที่ชุมพร น้องชายอาตมาเขาเลี้ยงลิง คือลิงประเภทลิงกัง หน้าแดงกันแดง ทางสันนิตเดียวเอง เป็นลิงที่ดีที่สุดสำหรับจะขึ้นมะพร้าว ไม่มีลิงพันธุ์ไหนสู้ได้ แล้วเขาทำที่ให้มันนอนอยู่ที่ต้นมะพร้าว เป็นชั้นออกมาเท่านั้นแหละ เป็นชั้นออกมาเท่านั้นสำหรับลิงไปนั่งบนนี้ได้ ไม่ทำหลังคาให้ ไม่ทำเป็นกุฏิ เป็นหลังคาให้

อาตมาถามเขาว่า ‘นี่ทำไมทุเรศทารุณต่อลิงนัก ไม่ทำหลังคาให้เขาสักหน่อย เขาจะไต่กันฝน’ น้องชายก็หัวเราะๆ แล้วบอกว่า ‘ผมเคยทำหลังคาอย่างนี้ แล้วมันขึ้นไปนอนบนหลังคาโน่น ฝนตกมันยังขึ้นไปอยู่บนหลังคา ฝนตกแท้ๆ มันขึ้นไปอยู่บนหลังคา’

นี่คือจุดเกิดว่า ความเหมาะสมของธรรมชาตินั้นมันเป็นอย่างนี้นะ เราอย่าเอาบวก เอาความรู้สึกฝ่ายบวกไปยึดให้กับความถูกต้อง จงพิจารณาดูตามธรรมชาติให้ดีๆ

ที่นี้มาดูกันในชาดก ในคัมภีร์ชาดกทางพุทธศาสนาของเราบ้าง คือโพธิสัตว์ หมายถึงผู้ที่จะเป็นพระพุทธเจ้า ในเรื่องชาดกก็ต้องมีทุกเรื่อง โพธิสัตว์ นกตัวหนึ่งเขาหัวเราะเยาะลิง ผนตกหนาว ลิงหนาวตัวสั้น เขาหัวเราะเยาะหาว่าลิงโง่ ทำไมไม่ทำรังอยู่ เขาทำรังอยู่สบาย ทีนี้ลิงมันก็บอกว่า ‘อ้อ นั่นมันบ้า ไม่ต้องมีรัง ไม่ต้องมีรัง ไม่ต้องมีรัง’ ลิงโกรธขึ้นมาแล้วก็ฉีกรังนกหมด ฉีกรังนกเสียหมด นกก็เลยไม่มีรัง จะอยู่เพราะว่าปากมันไม่ดีนี่ ปากมันไปสอน *Ecology** ให้แก่ลิง ลิงมันไม่ต้องการอย่างนั้น นี่ชาดก ในชาดกก็ยังมีอย่างนี้ โพธิสัตว์ซึ่งเป็นเทวดาก็หัวเราะใหญ่ที่นกปากไม่ดีไปสอนลิงให้ทำรัง นี่เราไปสอนนิเวศวิทยาให้แก่ลิง

นี่ขอให้สนใจว่า ความถูกต้องมันอยู่ที่ไหน ความถูกต้องสำหรับลิงนั้นมันเป็นอย่างไร ความถูกต้องสำหรับนกนั้นมันเป็นอย่างไร แล้วเราก็จะพบว่า ความถูกต้องของ

* นิเวศวิทยา

มนุษย์นั้นมันเป็นอย่างไรร

เดี๋ยวนี้เราสร้างตึกคอนกรีตระฟ้ากันจะเต็มโลกอยู่แล้ว
นี่ก็เป็นเรื่องถูกต้องหรือไม่ถูกต้อง

ได้ยินเขาว่า อาตมาไม่ได้ยินจากตัวผู้พูดเอง เขาว่า
มหาตมะคานธีเป็นผู้พูดว่า ‘อยู่กันอย่างระบบหมู่บ้าน
village อยู่กันอย่าง *village* อย่าอยู่กันอย่างระบบ *city*
คือนคร มหานคร เราอยู่กันอย่างหมู่บ้าน อย่าอยู่กันอย่าง
มหานคร เราจะไม่มีปัญหาเรื่องนิเวศวิทยา’ เราผ่านระบบ
หมู่บ้านมาไกลแล้ว ใครจะกลับ ย้อนกลับไปหาระบบหมู่บ้าน
กันไหวละ นี่ระบบนคร ระบบมหานคร บรมมหานครมัน
เข้ามานี้ ใครเคยคิดจะไปหาระบบหมู่บ้าน จะคิดไหวไหม
จะกลับไปไหวไหม ลองคิดดู

เราก็เผชิญกับปัญหามหาศาลเกี่ยวกับนิเวศวิทยา
ไหนๆ เราก็ทิ้งระบบหมู่บ้านมาจนเป็นระบบมหานครแล้ว
เราก็ต้องยินดีเผชิญหน้ากับปัญหาอันมหาศาลปัญหาอัน
ใหญ่หลวงเกี่ยวกับนิเวศวิทยาระบบมหานคร แต่อาตมา
เชื่อว่าถึงอย่างไรก็ตามเถิด มันทิ้งระบบของธรรมชาติไป
ไม่ได้ ขอให้หันไปหาระบบธรรมชาติคือความถูกต้องๆ

พอดีๆ ถูกต้องต่อกฎอิทัปปัจจยตา เอาตัวอย่างเรื่องลิงกับ
เรื่องนกนั้นมาเป็นอุปมา แล้วก็แสวงหาความถูกต้องของ
ระบบนิเวศวิทยาในระบบมหานครให้จนได้ มันก็คงจะมี
ทางเหมือนกันแหละ

อย่าเอาบวก เอาความรู้สึกฝ่ายบวก
ไปยัดใ้กับความถูกต้อง จงพิจารณา
ดูตามธรรมชาติให้ดีๆ

อำนาจกับนิเวศวิทยา

ที่นี้มันก็มาถึงปัญหาใหญ่อีกอันหนึ่งคือเกี่ยวกับ ‘อำนาจ’ เราจะมีอำนาจอะไรมาบังคับให้ช่วยกันจัดระบบนิเวศวิทยานี้ให้มันถูกต้อง ยิ่งเราเป็นประชาธิปไตยแล้วเราจะใช้อำนาจอะไรมาบังคับ มันจำเป็น **มนุษย์ปุถุชนมนุษย์ธรรมดาสามีบุญมันมีกิเลสตัณหา** ถ้าไม่มีอะไรบังคับมันก็ไม่เอาอีก **ต้องบังคับแม้แต่ให้ช่วยเหลือตัวเอง** บังคับให้ช่วยตัวเอง มันน่าหัวเราะน่าสงสาร มันไม่ช่วยแม้แต่ตัวเอง นี่ปัญหามันอยู่ที่อำนาจ เราจะใช้อำนาจอะไรบังคับ เมื่อเรามีอำนาจทางอาชญา เราก็ใช้อำนาจทางทำความเข้าใจเกลี้ยกล่อมกันเหมือนที่ท่านทั้งหลายมาประชุมกันที่นี่ เราจะแสวงหาอำนาจความเข้าใจถูกต้องระหว่งกันและกัน

แล้วเราอาจจะได้ใช้อำนาจนี้บังคับ จึงขออนุมัติหาด้วยที่พยายามแสวงหาความเข้าใจอันถูกต้องแล้วมาช่วยกันดำเนินกิจการอันนี้

ข้อนี้ทำให้ความคิดย้อนกลับไปหาประโยชน์อะไรบางอย่างของระบบราชาธิปไตย ระบบราชาธิปไตย แต่ไม่ใช่ระบบทฤษฎีระบบราชาธิปไตยที่ถูกต้องก็มีอำนาจบังคับ เช่น พระเจ้าอโศกเป็นตัวอย่าง บังคับใช้ บังคับเฉียบขาด แต่ละบ้านต้องปลูกต้นมะม่วง ต้องปลูกต้นพิกุล พิกุล ดอกหอม ต้องปลูกขนุน คือว่าปลูกทั้งไม้อาหารและไม้ที่ทำให้ดังงาม แล้วก็ขอรับรองเรื่องว่าไม่ทำลายสัตว์ พระเจ้าอโศกต่อรองว่า แม้ในวัง ในราชวังนี้ วันหนึ่งฆ่านกยูงเพียงตัวเดียว ฆ่านกยูงเพียงตัวเดียวเท่านั้น เพื่อเห็นแก่สัตว์ ฉะนั้นขอท่านทั้งหลายอย่าทำลายชีวิตสัตว์ นี้อะไรทำนองอย่างนี้หลายๆ อย่างปรากฏอยู่ในจารึกพระเจ้าอโศก

แต่ถึงอย่างไรก็ดีก็ยังไม่พินิจที่จะพยายามหาความเข้าใจถูกต้อง ความไม่บังคับคือการเกลี้ยกล่อมให้ประชาชนมีจิตใจดี เชื่อกันว่าจารึกตามภูเขาสร้างเพื่อจะน้อมใจประชาชน อุตมาค้นคว้าดูเพื่อจะหามาทำภาพตัวอย่างหินสลักนี้ พบ

ว่าเวสสันดรชาดก เวสสันดรชาดก ถูกนำมาจารึกมาสลัก
หน้าผาขึ้นมากที่สุด อาศัยเวสสันดรชาดกน้อมนำจิตใจของ
ประชาชนให้เป็นไปในทางเอื้อเพื่อเพื่อแม่หรือเสียสละ นี้
ระบบราชาธิปไตยแล้วก็ยังไม่พ้นที่จะต้องมีการใช้ความ
รัก ความทำความเข้าใจ ความสมัครใจ นี่อำนาจ อำนาจ
จะต้องมีมาทั้งอำนาจอาชญาและอำนาจความรัก ความ
พอใจ ความสมัครใจ ปัญหาเรื่องอำนาจ ในวังนี้จะมีการ
ชานกยงได้วันหนึ่งเพียงตัวเดียว เขาให้ทำลายชีวิตสัตว์น้อย
ที่สุด คนอื่นไม่ต้องฆ่า หรือไม่ต้องฆ่าสัตว์ ต่อรองว่าแม้ในวัง
อันมหาศาลก็ชานกยงได้ตัวเดียว

ที่นี้ใกล้ๆ เรา สันๆ รัชกาลที่ ๕ ยังเป็นระบบราชาธิป-
ไตย เรื่องพระยารัษฎาฯ* เป็นจีน ได้รับการแต่งตั้งจาก
พระราชอาให้เป็นผู้เทศาภิบาล ก็ยังใช้ระบบที่น่าดูอยู่
คือบังคับนี้ พระยารัษฎาฯ เป็นเรื่องที่ไม่ควรลืม จำๆ ไว้
พระยารัษฎาฯ จะบังคับประชาชนว่า ‘นี่ ไปดูแล้ว ที่ทาง
อย่างนี้ แก่ต้องปลูกอ้อยก็ก่อ ปลูกมะละกอกี่ต้น เลี้ยงไก่ก็ตัว
เลี้ยงหมูก็ตัว’ บังคับชัดเลย ให้ทำ เดียววันหลังมาดู วันหลัง

* พระยารัษฎานุประดิษฐ์มหิศรภักดี (คอซิมบี๊ ณ ระนอง)

มาดู เอ้า ไม่ได้ทำ บางอย่างไม่ทำก็ตีหัวด้วยกล่อง กล่องยาว
กล่องสุบยาแดง ตีหัว ตีหัวแตกเลย น้ำมันก็เรียบริ่อยหมดเลย
แล้วคนหนึ่งก็บอกว่า ‘โอ้ นี่ผมจะชุดอย่างไร น้ำมัน
ปลวกนี้ มันศักดิ์สิทธิ์นี้ ผมจะชุดดินตรงนี้ได้อย่างไร’ เอ้า
ไม่ต้องๆ กูขึ้นไปเหยียว กูขึ้นไปเหยียว เหยียวรดๆๆ แล้วมึงชุด
เดี๋ยวนี้ๆ นี่เอากักราชาธิปไตยสิ **อำนาจบังคับอย่างนี้มัน
ก็ยังมีประโยชน์อยู่นะ** เพราะฉะนั้นเราก็อย่าลืมเสียทีเดียว
แต่เอาละ เมื่อเราทำไม่ได้ในระบบประชาธิปไตย ก็ทำความ
เข้าใจมาทำความเข้าใจกันให้ดีในระหว่างมนุษย์เกิด มันก็
คงจะแก้ปัญหาในเวศวิทยาได้ไม่น้อยเหมือนกันแหละ

ไหนๆ เล่าแล้ว ก็เล่าไปอีกเรื่องให้หมด มันเรื่อง
เผด็จการของพระยารัชฎาฯ กำลังประชุมกันอยู่ ผู้ใหญ่บ้าน
หรือข้าราชการ เขาเอาโทรเลขมาส่ง เจ้าหน้าที่เอาโทรเลข
มาส่ง ฉีกแล้วอ่านที่นี้ ไม่รู้หนังสือไทยนี้ อ่านเอาหัวลง ถือ
โทรเลขอ่านเอาหัวลงแล้วก็อ่าน ไอ้คนนั้นมันโง่ มันปากไว
นั่นหัวลงครับ หัวลงครับ กูอ่านได้ เอากล่องยาวพาดหัวเลย
หัวลงกูก็อ่านได้ นี่เรียกว่ามัน... บางทีมันก็จะต้องมีอำนาจมี
อะไรพอที่จะบันดาลสิ่งต่างๆ ให้เป็นไปได้ อย่าลืม อย่าลืม

เสียทีเดียว อย่าลืมหาเสียทีเดียว

เอาละ มาพูดกันเรื่องทำความเข้าใจระหว่างกันและกัน หาอำนาจมาปฏิวัติเนเวศวิทยาให้จนได้ เราจะเอาอำนาจอย่างนั้นมาจากไหนอีกต่อไปแล้วในโลกปัจจุบันนี้ แต่ก็น่าจะคำนวณดูบ้าง คำนวณดูก็แล้วกันว่า ถ้ามันมีอำนาจอันนี้ มันจะง่ายสักเท่าไร มันจะเป็นไปได้สักเท่าไร ฉะนั้นเราอย่าได้บ้าหลงประชาธิปไตยให้มันมากไปนัก ขอให้นึกถึงอำนาจที่ต้องมีใช้สำหรับปุถุชนคนโง่เขลาทั้งบ้าน คนโง่เขลาจะต้องใช้อำนาจอย่างนี้

ที่พุ่มเรียง ตำบลพุ่มเรียง ไปจากนี้สิบกิโล ไปทางชายทะเล มีอนุสาวรีย์เหลืออยู่คือโบสถ์แบบมาตรฐาน แบบชั้นดีชั้นเลิศอย่างที่สร้างกันในกรุงเทพฯ แบบมาตรฐานและก็ใหญ่โตที่สุด ซึ่งธรรมดาต้องสร้างสามปีแหละ ต้องสร้างสามปี ที่พุ่มเรียง เจ้าพระยาอะไร... บุณนาค* ที่เป็นเหมือนกับผู้มีอำนาจทางภาคใต้นั้น เขาสร้าง ๓ เดือน ไปดูสิ น่าจะไปดู มันสร้าง ๓ เดือนสำหรับโบสถ์ที่เขาสร้างกัน ๓ ปี นี่ก็ประโยชน์ของอำนาจของเผด็จการของราชาธิปไตย

* สมเด็จเจ้าพระยาบรมมหาประยูรวงศ์ (ดิศ บุนนาค)

ก็อย่าลืมเสียทีเดียว หาโอกาสใช้กันบ้างกับประชาชนชั้นที่
โง่เขลา แต่เอาละ เราไม่เอาแล้ว หาทางออกไปตายตาบหน้า
ไปหาความรักความเข้าใจซึ่งกันและกันมาแก้ไขปัญหานี้เอา
เล็กๆน้อยๆ เลิกห้วงเผด็จการไปหาประชาธิปไตยกันต่อไป

แต่ก็น่าแปลกที่ว่า เผด็จการหรือราชาธิปไตยนั้นสร้าง
โบสถ์หลังนั้นแหละ เขาไม่ได้มีการฆ่าใครแม้แต่สักคนเดียว
เมื่ออาตมายังเด็กๆ ยังหนุ่มๆ ก่อนบวช ยังหนุ่มนั้นยังทัน
เห็นคนสุดท้ายคนหนึ่งที่ถูกลงโทษชื่อนานูด ให้อูที่หลังมีรอย
แฉกๆ สองสามรอย อย่างมากก็เพียงเขียนหลังเท่านั้นแหละ
แล้วก็ไม่กี่คนหรอก ไม่มีใครฆ่าใครให้ตายเลย แล้วก็ไม่กี่คนที่
ถูกเขียนหลัง ก็นิรมิตโบสถ์หลังนั้นเสร็จ วัดนั้นถูกเปลี่ยนชื่อ
จากวัดเดิมมาเป็นวัดสมุหนิรมิต สมุหะ- พระคลัง+นิรมิต ก็
น่าพิจารณาว่า แม้จะใช้ระบบเผด็จการก็ไม่ต้องฆ่าใครหรือ
มันทำด้วยความศรัทธา ทุกคนมาร่วมศรัทธา เพราะมันสร้าง
โบสถ์นี้ ถึงแม้จะถูกเกณฑ์มามันก็ยังมีศรัทธาอยู่ส่วนหนึ่ง มัน
ก็สร้างกันได้ เสร็จภายในสามเดือนแทนสามปี

แม้ในจิตใจของเขาก็ยังมีระบบนิเวศวิทยาอยู่มาก
คณะใหญ่ของเจ้าอาวาสนั้นสร้างล้อมเป็นวงอยู่ แต่ตรงกลาง

เป็นที่ว่าง ปลูกส้มเต็มไปหมด ทางคณะนั้นปลูกต้นส้มคล้าย กับสวนส้ม เรายังทันเห็น ทำจำลอง ไปเอาหินมาจากทะเลมา จำลองเป็นธรรมชาติ เป็นถ้ำตามธรรมชาติเพื่อให้นั่งวิปัสสนา ไปจำลองทำถ้ำนั่งวิปัสสนา เอาหินมามากมาย แล้วหินชนวน แผ่นใหญ่ยาวตั้งสามเมตรด้วย นั่นแหละเป็นถ้ำนั่งวิปัสสนา รักนิเวศวิทยา

วัดนี้ได้รวบรวมมะม่วงทุกชนิดมาปลูกไว้ เป็น พิพิธภัณฑ์เลย และดอกจำปาทุกชนิด ซึ่งท่านคงจะไม่เคย เห็นคือดอกจำปาสีครั้ง ม่วงๆ สีม่วงสดเลย อาตมายังทัน เห็นเป็นบุญตาว่าดอกจำปาก็มีสีม่วง มันไปเอามาทุกชนิด ของดอกจำปา จำปีไม่ต้องพูด แล้วทำสระใหญ่ไปเอาเต่ามา จากสงขลาโน่นมาปล่อยไว้ในสระนี้ อาตมาต้องไปเสมอ เป็น เด็กๆ ชอบไปดูเต่า คนที่กล้าหนอยก็ลงไปชี้หลังก็ได้ จัดต้นไม้ ต้นกระรณิการนี้เต็มไปหมด บางทีจะเป็นต้นกระรณิการแรกที่ นำมาสู่เมืองไชยา ดอกไม้เหล่านี้สารพัดอย่าง เพราะฉะนั้น ในหัวใจผู้ที่นิยมเผด็จการนั้นมันก็ยังมีความรักธรรมชาติ มี นิเวศวิทยาอยู่มากเหมือนกัน อย่าแยกขาดกันเสียทีเดียว อย่างรังเกียจเลย สรุปลแล้ว วัดนี้ก็เป็นสวรรค์ สวรรค์หรือ

วนอุทยานของเด็กๆ ไปตามมีตามเกิด เด็กๆ จะหนีไปเล่น
ที่วัดนั้น แทนไปวัดอื่น เป็นสวรรค์ของเด็กๆ วัดนี้

ฉะนั้นขอให้นึกถึงประโยชน์หรือว่าความจำเป็นของ
เผด็จการ จึงขอยกเว้นว่าภายในครอบครัวบ้านของเรา ถ้า
เรายังจะใช้เผด็จการได้บ้างก็จะดี ในครอบครัวบ้านของ
เรานั้นขอให้ใช้เผด็จการตามส่วนเถิด สิ่งของวัตถุบุคคล ถ้า
เผด็จการได้ ให้มีความถูกต้องเป็นระเบียบเรียบร้อยภายใน
บ้านเรือนของเรา ถ้าเราทำนอกบ้านไม่ได้ ก็ควรจะนำมา
ใช้บ้างในครอบครัวของเรา มันก็มีประโยชน์นะ ไม่ใช่ไม่มี
ประโยชน์ ระบบการใช้อาชญา

ไม่มีลูกจ้าง ไม่มีนายจ้าง ไม่มีนายทุน
ไม่มีชนกรรมาชีพ มีแต่เพื่อนเกิด เพื่อนแก่
เพื่อนเจ็บ เพื่อนตาย เป็นระบบสหกรณ์ใหญ่
ช่วยกันสร้างโลกนี้ให้งดงาม

ระบบสหกรณ์กับนิเวศวิทยา

เวลาที่เหลืออยู่น้อยนี้ก็จะขอพูดสักคำหนึ่งว่า เอาเรื่อง
อาชญาบังคับเผด็จการไปไว้เสียอีกฝ่ายเถิด มาพูดกันถึงเรื่อง
ระบบ ‘เพื่อนเกิด แก่ เจ็บ ตาย’ **เราเป็นมนุษย์นี้เป็นเพื่อน
เกิด แก่ เจ็บ ตาย ช่วยกันสร้างโลกให้งดงาม** มาพูดถึง
ในแง่นี้กันสักที ลูกจ้าง เสมียน พนักงาน คนงานของบริษัท
โอเรียนเต็ล โฮเต็ล ของบี.กริม เขามากันที่นี้เสมอ ขอให้
บรรยายธรรมะ อาตมาก็ยกเรื่องนี้เป็นเรื่องใหญ่ว่า ‘เรามา
ยึดหลักว่าเราเป็นเพื่อนเกิด แก่ เจ็บ ตาย แม้แก่นายจ้าง
ของเรา’ เราเป็นเพื่อนเกิด แก่ เจ็บ ตาย **เราเป็นสหกรณ์กับ
นายจ้างของเรา สร้างโลกนี้ให้งดงาม เราไม่เป็นลูกจ้าง เรา
ไม่ถือว่าค่าจ้าง เราถือว่าค่าใช้สอย** นายจ้างเขาให้เราเป็น

ค่าใช้จ่ายสำหรับมาร่วมมือกันสร้างโลกนี้ให้งดงาม ไม่ต้อง
พูดลูกจ้าง นายจ้าง ไม่มีฯ มีแต่เพื่อนเกิด แก่ เจ็บ ตาย นี้
เราจะสร้างนิเวศวิทยาได้น่าดู เพราะเราทำกันอย่างเพื่อน
เกิด แก่ เจ็บ ตาย

ถ้าเรายังมีระบบนายจ้าง-ลูกจ้าง นายจ้าง-ลูกจ้าง
นายทุน-ชนกรรมาชีพ นายทุน-ชนกรรมาชีพ เราก็ต้อง
ทะเลาะกันเรื่อยไป เราจะต้องทะเลาะกันเรื่อยไป เราจะมี
เวลาไหนมาจัดระบบนิเวศวิทยา เลิก เลิก เลิก ไม่มีลูกจ้าง
ไม่มีนายจ้าง ไม่มีนายทุน ไม่มีชนกรรมาชีพ มีแต่เพื่อนเกิด
เพื่อนแก่ เพื่อนเจ็บ เพื่อนตาย เป็นระบบสหกรณ์ใหญ่ช่วย
กันสร้างโลกนี้ให้งดงาม เราจะคิดอย่างนี้ นายจ้างจะคิด
อย่างไรก็ตามใจ ช่างหัวนายจ้าง ฉันไม่เป็นลูกจ้าง แต่ว่าฉัน
ก็จะเป็นเพื่อนสร้างโลกนี้ให้งดงาม เงินที่ให้มาเป็นค่าใช้จ่าย
ไม่ใช่ค่าจ้าง เราลูกจ้างคิดอย่างนี้ นายจ้างจะคิดอย่างไรก็
ช่างหัวนายจ้าง

ระบบสหกรณ์

เราต้องบูชาระบบสหกรณ์ ดุสิต จักรवाल cosmic

cosmos ทั้งจักรวาลนี้มันอยู่กันอย่างสหกรณ์ ระหว่างดวง
อาทิตย์ ดวงจันทร์ ดวงดาว ดวงอะไรต่างๆ โลกจักรวาล
ทั้งหมดมันอยู่กันอย่างสหกรณ์ มันเนื่องกันและกัน มัน
สัมพันธ์กันและกัน มันจึงอยู่ได้

ที่นี้ในโลก โลกเดียวนี้ มันต้องมีการอยู่กันอย่าง
สหกรณ์กับมนุษย์ กับสัตว์เดรัจฉาน กับต้นไม้ต้นไล่ กับ
แผ่นดิน มันอยู่กันอย่างประสานงานเป็นสหกรณ์

ร่างกายนี้ ทุกส่วนแห่งอวัยวะ มันทำงานกันอย่าง
สหกรณ์ มือ ตีน แขน ขา มันทำงานอย่างสหกรณ์ ชีวิตจึง
รอดได้

ขอให้ระบบสหกรณ์กลับมาในฐานะเป็นระบบเพื่อน
เกิด เพื่อนแก่ เพื่อนเจ็บ เพื่อนตายกันเถิด เราจะมีเวลา
สร้างสรรค์นิเวศวิทยาให้ดีที่สุด

นกกับต้นไม้เป็นสหกรณ์ อาตมานั่งดูแต่ละวันๆ นกกิน
หนอนไม่รู้ก็ร้อย ก็พัน ก็หมื่น ก็แสน เพียงแค่นี้มันก็ ต้นไม้
ก็อยู่ไม่ได้ ตายหมด ระบบสหกรณ์มันช่วยกันอย่างนี้ ฉะนั้น
ขอให้นึกถึงใจความ ความหมายของคำว่าสหกรณ์ เราต้อง
อยู่กันอย่างสหกรณ์ ไม่มีสหกรณ์เราก็ตายกันหมด

เมื่อเราแรกมาอยู่ที่นี้ใหม่ๆ เราไม่มีไก่อ่ะ ได้รับความลำบากที่สุด กลางคืนเราจะลงมาเดินไม่ได้เหมือนอย่างที่ท่านมาเดินนี้ มันมีปลวกชนิดหนึ่งซึ่งท่านจะไม่เคยเห็นจะไม่รู้จัก มันเป็นปลวกตัวใหญ่ ยาวสักเกือบเซนหนึ่ง แล้วก็ปากแข็ง นึกัดแล้วเสียดไหลตุ้บๆ ได้แผลเลย นี่ปลวกอย่างนี้อยู่เต็มไปหมด ลงมาเดินกลางคืนไม่ได้ แล้วมันก็จะริบลง รุหนึลงไปก่อนสว่าง ที่เหลืออยู่ก็มี พอมีไก่อแล้ว ไม่มีปัญหา ไม่มีปัญหาเรื่องปลวก มันหายไปเอง นี่สหกรณ์ เราอยู่ด้วยไก่อ มีไก่อเป็นสหกรณ์ สามารถที่จะเดินได้โดยไม่ถูกปลวกกัดเดี๋ยวนี้ก็ยังมีย ถ้าจอมปลวกอันไหนที่สูงสามสี่เมตร วงรอบหลายๆ เมตร นั่นคือปลวกชนิดนี้ ตรงนั้นก็มีอยู่อัน ตรงโน้นก็มีอยู่อัน แต่ไม่กล้าออกมา ไม่กล้าออกมา จะออกมาแต่เวลาที่ไม่มีคน นี่สหกรณ์ของไก่อ

ข้าศึกของสหกรณ์

ไป ‘ข้าศึก’ ดึกว่า ข้าศึกๆ ของสหกรณ์ ขอลัดไป ยังข้าศึกของสหกรณ์ **ความเห็นแก่ตัว Selfishness** **Selfishness** นี่เป็นข้าศึกของสหกรณ์ สหกรณ์ในเมืองไทย

ล้มไปก็สืบกี่ร้อยสหัสวรรษแล้วก็ไม่รู้เพราะความเห็นแก่ตัวของ
สมาชิก ทั้งโลกก็เหมือนกันแหละ สหัสวรรษจะล้มก็ต้องล้มด้วย
ความเห็นแก่ตัว ขอให้มุ่งไปยังความเห็นแก่ตัวนี้ ข้าศึกของ
ความเป็นเพื่อนเกิดแก่เจ็บตาย เห็นแก่ตัวเป็นเพื่อนเกิดแก่
เจ็บตายกันไม่ได้ ฉะนั้นเราแก้ปัญหาที่ไม่สำเร็จ เราจะมุ่ง
ทำลายความเห็นแก่ตัว ทำลายความเห็นแก่ตัว แล้วเราก็จะ
มีเพื่อนเกิดแก่เจ็บตาย เพื่อนเกิดแก่เจ็บตาย

ความเห็นแก่ตัวเป็นขบถ เป็นข้าศึกต่อพระเจ้า
ต่อธรรมชาติ เรามาเลิกละความเห็นแก่ตัว ไปคืนดี
กับพระเจ้าหรือว่ากฎของธรรมชาติ หรือกฎของ
อิทัปปัจจยตา แล้วปัญหาจะหมดสิ้น

ทางออกของเรา

ขอเพียงความไม่เห็นแก่ตัว *non-selfish, non-selfishness* ไม่ถึงกับ *senseless* อันนั้นมันมากเกินไป *senseless* มันไปเป็นพระอรหันต์ มันมากเกินไป อย่าเพิ่งพูด เอาเพียง *non-selfish* นี้ เรายังมี ีบสร้าง ีบทำกัน
กำจัดความเห็นแก่ตัว

อย่าเห็นแก่ตัว แล้วจะมีสังคมเพื่อนเกิดแก่เจ็บตาย
แล้วการแก้ปัญหาในเวศวิทยาจะง่ายขึ้นง่ายขึ้น
ถ้าเรามีสมาคมเพื่อนเกิดแก่เจ็บตาย โลกกำลังเป็นโลกของความเห็นแก่ตัว หรือความเห็นแก่ตัวกำลังครอบครองโลก
ปัญหาทุกชนิด ปัญหาทุกชนิด ไม่เฉพาะปัญหาในเวศวิทยา

หรือทุกปัญหาทุกชนิดแหละ เราต้องสร้างเพิ่ม เรือนจำเพิ่ม ตำรวจเพิ่ม ศาลเพิ่ม โรงพยาบาลบ้าเพิ่มจนไม่มีเงินจะสร้าง อยู่แล้วนั่น ความเห็นแก่ตัวมันเป็นอย่างนั้น เพราะฉะนั้นขอ ให้ช่วยกันกำจัดความเห็นแก่ตัว

ขอร้องนะ ต้องขอร้อง ไม่ใช่พูดหยาบคาย เราจะ ต้องพูดว่า เรามี UNO –United Nation Organization คือ UNO เราก็แก้ปัญหไม่ได้ เพราะที่ UNO มันเป็นที่ ประชุมแห่งการทะเลาะกันของผู้เห็นแก่ตัว เป็นที่ประชุม เพื่อทะเลาะกันของผู้เห็นแก่ตัว UNO จึงแก้ปัญหไม่ได้ เรา จึงแก้ปัญหานิวเคลียร์ใดๆ ไม่ได้ ขอให้เราสร้าง URO ขึ้น มาแทน ทำความเข้าใจระหว่างศาสนา มี United Religion Organization-URO เอามาแทน UNO เราจะประสบความสำเร็จในการแก้ปัญหทั้งหมดทั้งสิ้น ถ้าเราจะมีทั้งสองอย่าง เราต้องให้ URO ควบคุม UNO ถ้าเรามีทั้งสอง อย่าง ให้ URO ควบคุม UNO แต่ถ้าให้มีเพียงอย่างเดียวเรา ขอเลือกเอา URO รับผิดชอบเข้าใจระหว่างศาสนา เพราะว่าทุกๆ ศาสนาไม่ยกเว้นศาสนาไหนสอนเรื่องไม่เห็นแก่ตัว ต้องการให้มนุษย์ไม่เห็นแก่ตัว เอาทุกศาสนามารวมกันก็จะ

เกิดศาสนาเดียวคือศาสนาไม่เห็นแก่ตัว มันก็จะมี URO เกิดขึ้นได้

เป็นที่น่าเสียใจเสียดายหรือน่าสงสารที่ว่า ยังมีศาสนาหรือว่าเจ้าหน้าที่ศาสนาบางศาสนาเป็นผู้เห็นแก่ตัวเสียเอง นี่น่าเศร้าที่สุด ศาสนาต้องกำจัดความเห็นแก่ตัวออกไป นี่ขอให้ตั้งความปรารถนากันใหม่ ทำความเข้าใจระหว่างศาสนา กำจัดความเห็นแก่ตัวให้หมดไปจากโลก แล้วปัญหาใดๆ แม้ปัญหานิเวศวิทยาจะไม่มีเหลือ จะไม่มีเหลือเป็นปัญหา เราจงหันหน้าไปคืนดี คืนดีกับพระเจ้า พระเป็นเจ้าหรือธรรมชาติ ไปคืนดี คือว่าไม่เห็นแก่ตัว ความเห็นแก่ตัวเป็นขบถ เป็นข้าศึกต่อพระเจ้า ต่อธรรมชาติ เรามาเลิกละความเห็นแก่ตัว ไปคืนดีกับพระเจ้าหรือว่ากฎของธรรมชาติ หรือกฎของอิทัปปัจจยตา แล้วปัญหาจะหมดสิ้น เพราะว่าโลกหมดความเห็นแก่ตัว

ในที่สุดนี้ขอแสดงความยินดีอนุโมทนา ในการที่ท่านทั้งหลายได้มาประชุมกันที่นี่ เพื่อจะระดมปัญหาใหญ่ปัญหานิเวศวิทยาของโลก ขอให้มองเห็นจุดของปัญหาต้นตอของปัญหาว่ามันมาจากความเห็นแก่ตัว เรามาปรึกษารื้อกันให้ดีที่สุดที่จะกำจัดความเห็นแก่ตัว เรา

จะมีความเข้าใจซึ่งกันและกัน จะเกิดความรักซึ่งกันและกัน เราจะมีเพื่อนเกิด เพื่อนแก่ เพื่อนเจ็บ เพื่อนตาย เราจะมีระบบการเมืองใหม่เรียกว่า *Dhammic Socialism* แล้วปัญหาก็หมด ปัญหาก็หมด

ขอขอบพระคุณอย่างยิ่ง ขอขอบคุณอย่างยิ่ง ในการที่ท่านทั้งหลายเป็นผู้ฟังที่ดีตลอดเวลาว่าสองชั่วโมง ขออภัยๆ ที่ทำให้ท่านทนลำบากกว่าสองชั่วโมง แต่ว่าเป็นไปเพื่อประโยชน์แก่เพื่อนมนุษย์ทั้งโลกของเรา ขอให้เราแก้ปัญหอันนี้ให้สำเร็จ อย่ามีปัญหาใดๆ เหลืออยู่เลย ขอขอบพระคุณ เป็นผู้ฟังที่ดี ขอโทษที่ทำให้ต้องทนฟังตั้งกว่าสองชั่วโมง ขอยุติการบรรยาย

ขอแถมพอีกอย่างหนึ่งว่า ต่อไปนี้ถ้าท่านจะมีการประชุมกันแล้ว ก็ขอให้ใช้เวลาหัวรุ่งไว้ เพราะเวลานั้นน้ำชาไม่ล้นถ้วย พูดกันรู้เรื่อง

กำจัดความเห็นแก่ตัวให้หมดไปจากโลก
แล้วปัญหาใดๆ แม้ปัญหานิเวศวิทยาจะไม่มีเหลือ

ธรรมะใกล้มือ

ชุดการบรรยายธรรมของพุทธทาสภิกขุ

- คัดสรรมาจัดพิมพ์เป็นรายเดือน
- เหมาะสำหรับใช้ในการศึกษาและส่งต่อ
- วางแผงวันอาทิตย์สัปดาห์แรกของทุกเดือน
- ไม่มีตามร้านหนังสือทั่วไป
- อ่าน/ดาวน์โหลด ได้ที่ www.bia.or.th/ebook
- สมทบค่าการผลิตโดยการสมัครเป็นสมาชิกรายปี ๑๒ เล่ม ๑๘๐ บาท (รวมค่าจัดส่งแล้ว)
- ต้องการหนังสือจำนวนมาก / เพื่อใช้แจกในงานพิธี โทร. ๐๒-๙๓๖๒๔๐๐ ต่อ ๕๑๐๑

สมัครสมาชิก

สมัครโครงการ

- โครงการธรรมะใกล้มือสื่อธรรมสู่สังคม
หอจดหมายเหตุพุทธทาส อินทปัญโญ โดยได้รับทุนสนับสนุนจาก ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน) และกลุ่มทุนเกียรตินาติน ผลิตธรรมะใกล้มือจำนวน ๕,๐๐๐ เล่ม/ฉบับ เป็นเวลา ๑๒ ฉบับ (เริ่ม ม.ค. - ธ.ค. ๒๕๖๒) เพื่อบริษัท โรงเรียน องค์กร ร้านค้า โรงแรม หอพัก ฯลฯ ไปอ่าน ไปวาง ไปแจก หรือมอบให้กับการทำกิจกรรม ติดต่อแจ้งความจำนงขอรับฟรีที่ <http://register.bia.or.th/distribution/>